

MARIO LUKINović

PREGLED PRAVA ZAŠTITE ŽIVOTNE SREDINE U SRBIJI

Razvoj tehničkih mogućnosti čovečanstva i njihovo neodgovorno korišćenje, stvara probleme za koje čovečanstvo ranije nije ni znalo. Sve do kraja 60-tih godina životna sredina je zauzimala relativno skromno mesto u društvenoj agendi, danas je jedna od najizazovnijih i najvažnijih tema. Nažalost, ovaj uspon posledica je stanje u kome se nalazi životna sredina celokupne planete, koje može ugroziti i samo postojanje života kakav danas poznajemo.

Uprkos sve većoj pažnji koja se posvećuje ekološkim problemima, ekonomski i materijalni interesi preovladavaju u odnosu na životnu sredinu. U praksi je ekonomski rast važniji od zaštite životne sredine, a trajno održivo društvo još uvek samo daleki san. Iako se odnos čoveka prema životnoj sredini formira kroz vaspitanje i obrazovanje, u čemu važnu polugu imaju i naučnoistraživački radovi, te logička zaključivanja, zakonodavni okvir čini njegov temelj. Uprkos tome što uspostavljanje zakonodavnog okvira, samo po sebi nije garancija promene razaračkog odnosa čoveka prema prirodi, bez dovoljno jasnih, primenljivih i kvalitetnih pravnih normi, nema ni mogućnost za promenu takvog odnosa.

Dr Mario Lukinović, predsednik Nacionalnog udruženja eksperata životne sredine.

Dr Svetislav Milovanović, Evropska akademija nauka i umetnosti (Alma Mater Europaea) Srbija.

Na krilima velikog uspona biologije u XIX veku, Ernest Hekel je uspostavio ekologiju kao novu biološku disciplinu. Iako je započela, samo kao nauka o odnosima živih organizama i njihovog okruženja, ekologija je danas, daleko prevazišla granice biologije i postala ključ za razumevanje odnosa organskog i neorganskog sveta na našoj planeti.

Drugu polovinu XIX veka karakteriše uspon i širenje ekoloških ideja, među kojima i ideja održivog razvoja. Iako, spada u red mladih pojmova i novih koncepata, nastalih u poslednjih nekoliko decenija, ona danas zauzima vrlo značajno mesto.¹ Nažalost, razlozi za ovaj uspon ne leže samo u akademskom interesovanju za zaštitu životne sredinu ili ljubavi ka prirodi, već pre svega u gotovo kataklizmičkom stanju prirode, nastalom višedecenijskim devastacijama životne sredine širom planete.

Životna sredina je kompleksna oblast koja predstavlja integraciju društvene i prirodne sredine (žive i nežive) i zadire u više nauka i disciplina. Pojam prava na zdravu životnu sredinu ustanovljen je na Konferenciji Ujedinjenih nacija o životnoj sredini održanoj u Stokholmu (poznatoj kao i Stokholmska konferencija) 1972. godine.²

Na Stokholmskoj konferenciji su postavljeni temelji dalje međunarodne saradnje u oblasti zaštite životne sredine, njene smernice i pravni okviri. Konferencija je označila i prekretnicu u politici Ujedinjenih nacija u domenu zaštite životne sredine kao i nastojanjima za zaštitu životne sredine uopšte. Na Konferenciji su usvojeni i neki od najznačajnijih dokumenata u ovoj oblasti (Deklaracija o životnoj sredini, Akcioni plan i Rezolucija o institucionalnim i drugim aranžmanima³).⁴

¹ V. Pavlović, *Održivi razvoj i univerzitetsko obrazovanje*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Beogradu Centar za ekološku politiku i održivi razvoj, Beograd, 2011, str. 14–16.

² Stokholmska deklaracija (*Stockholm Declaration on the Human Environment*) kao osnovni cilj ekološkog razvoja, navodi smanjenje rizika u pogledu uslova života i poboljšanje kvaliteta života, uz poklanjanje posebne pažnje zaštiti životne sredine pri ostvarenju ovih ciljeva.

³ Rezolucijom je preporučeno osnivanje Programa Ujedinjenih Nacija za životnu sredinu (UNEP). Program Ujedinjenih nacija za životnu sredinu (UNEP) je glas prirode u sistemu Ujedinjenih nacija. UNEP pomagaže vladama širom sveta, kako da osmisle državne strategije za biološku raznovrsnost, kao i podršku državama u unapređenju kvaliteta života, bez kompromitovanja kvaliteta života budućih generacija.

⁴ *Enciklopedija, Životna sredina i održivi razvoj*, Izdavačko preduzeće Ecolibri, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva Srpsko Sarajevo, Beograd, 2003.

Premda neki autori korene „ekoloških” propisa pronalaze još u Dušanovom zakoniku, sa sigurnošću se može utvrditi da je Srbija odmah nakon oslobođenja od turske vladavine uvela propise koji se odnose na određene segmente zaštite životne sredine. Uredbu o nadgledanju postupanja u seči šume iz 1839. godine, dopunio je Ukaz kojim se dopunjava uredba o seči šume, a zatim su usledila: 1840. godine Rešenje Saveta o uredbi o seči šume (kojom se utvrđuju kazne za seču šume bez dozvole)⁵, Naredba knjaza Miloša Obrenovića o režimu lova određene vrste divljači: jelena, košuta, zečeva, divljih koza i određenih vrsta ptica i Uredba o zabrani hvatanja ribe putem bacanja u vodu otrova i kažnjavanju prestupnika, 1878. godine Zakon o vodama i njihovoj upotrebi i Zakon o uređenju voćarstva, 1898. godine Zakon o lovu, 1901. godine Raspis Ministarstva unutrašnjih dela o kažnjavanju onih koji bespravno love i Pravilnik o seči i prometu drva i građe, 1904. godine, Zakon o šumama i Raspis ministarstva o nadzoru nad šumama i hvatanju krivaca, kao i Raspis Ministarstva unutrašnjih poslova kojim se zabranjuje samovlasna seča manastirske šume.

Proglašenjem Kraljevine Srba, Hrvata i Slovenaca na tekovinama različitih pravnih sistema nastao je nov pravni sistem, koji je prepoznavao potrebu za pravnim uređenjem mnogih segmenata zaštite životne sredine. Postojali su: Zakon o kontroli semena kulturnih biljaka pri uvozu i unutrašnjem prometu (Službene novine br. 125/1922), Zakon o pomorskom ribolovu (Službene novine br. 243-XXXIII/1922), Zakon o protokolu upotrebe u ratu zagušljivih, otrovnih i sličnih gasova i bakterioloških sredstava (Službene novine br. 117-L/1929), Zakon o šumama (Službene novine br. 307-CXXXI/1929), Uredba o pošumljavanju krša, goleti i živog peska (Službene novine br. 208-LXXII/1930), Pravilnik o nadzoru nad vodom za piće (Službene novine br. 17-VI/1931), Zakon o iskorišćavanju vodnih snaga (Službene novine br. 154-LI/1931), Zakon o konvenciji kojom se utvrđuje definitivni status Dunava (Službene novine br. 180-LXI/1931), Pravilnik o izradi regulacionih planova (Službene novine br. 152-LXIX/1932).⁶

Iako postoje brojna mišljenja kojima se ukazuje na propuste, pre svega u odsustvu “logičkog redosleda donošenja pravnih tvorevina”, moramo napomenuti

⁵ Rešenje je potpisao knjaz Miloš Obrenović. Rešenjem se utvrđuju telesne i novčane kazne za pričinjenu štetu.

⁶ D. Todić, V. Vukasović, *Ekološka kriza u svetu i odgovor međunarodne zajednice (izbor najznačajnijih međunarodnih dokumenata i jugoslovenskih propisa)*, Savezni sekretarijat za rad, zdravlje i socijalno staranje, Sektor za životnu sredinu, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2002, str. 75.

da u periodu nakon II svetskog rata, zaštita životne sredine (kao i u znatnom broju drugih država) na teritoriji tadašnje Jugoslavije ulazi u novu sferu. Donet je veliki broj zakonskih i podzakonskih tekstova koji direktno ili indirektno pružaju zaštitu elementima životne sredine.⁷

Nažalost, sve do stupanja na snagu Zakona o zaštiti životne sredine 1991. godine, pitanja životne sredine su tretirana kao pitanja javnog zdravlja i kao takva sadržana u okviru korpusa zakona u oblasti zdravlja i sanitarnog nadzora. Zakon o nacionalnim parkovima usvojen je 1993. godine, a Zakon o postupanju sa otpadnim materijama tek 1996. godine.

Tokom 2004. godine usvojen je set zakona značajih za uređenje oblasti zaštite životne sredine: Zakon o zaštiti životne sredine, Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu, Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine.⁸

Ratifikovanjem Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju, te otpočinjanjem pregovora o pridruživanju, Srbija započinje harmonizaciju nacionalnog zakonodavstva sa propisima Evropske unije, uključujući i oblast zaštite životne sredine. Podnošenju prijave Srbije za pristupanje EU prethodilo je usvajanje većeg broja zakona iz oblasti životne sredine koji su u značajnoj meri bili usklađeni postojećim zakonodavstvom Evropske unije (Zakon o upravljanju otpadom, Zakon o zaštiti prirode, Zakon o zaštiti buke u životnoj sredini, Zakon o hemikalijama, Zakon o zaštiti nejonizujućih zračenja i dr.).

Međutim, tendencija unapređivanja pravnog ambijenta u oblasti zaštite životne sredine ne odnosi se samo na harmonizaciju sa propisima Evropske unije već i na primenu odredbi i principa međunarodnih konvencija čiji je naša zemlja potpisnik.⁹ Zajedno sa formiranjem zakonskih i podzakonskih akatata, ekološko

⁷ V. Joldžić, *Ekološko pravo*, Fakultet za primenjenu ekologiju Futura, Beograd, 2008, str. 129.

⁸ T. Živković, *O usaglašavanju nacionalnih propisa u oblasti životne sredine s pravom Evropske unije*, Pravni zapisi, godina V, br. 1. str. 197–216.

⁹ Uredba o ratifikaciji Međunarodne konvencije za zaštitu bilja; Zakon o ratifikaciji Međunarodne konvencije za zaštitu ptica; Uredba o ratifikaciji Konvencije o močvarama koje su od međunarodnog značaja, posebno kao prebivalište ptica močvarica; Konvencija o saradnji za zaštitu i održivo korišćenje reke Dunav; Zakon o potvrđivanju Okvirne konvencije o zaštiti i održivom razvoju Karpata; Konvencija o borbi protiv dezertifikacije u zemljama sa teškom sušom i/ili dezertifikacijom, posebno u Africi; Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju migratornih vrsta divljih životinja; Zakon o potvrđivanju Konvencije o očuvanju evropske divlje flore i faune i prirodnih staništa; Zakon o potvrđivanju Konvencije o biološkoj raznovrsnosti; Zakon o potvrđivanju Konvencije o međunarodnom prometu ugroženih vrsta divlje faune i flore; Zakon o potvrđivanju Okvirne

pravo je započelo svoj razvoj kao grana pravne nauke, doprinoseći proučavanju, ali stvaranju adekvatnog pravnog ambijenta.¹⁰

Mnoštvo pozitivnopravnih propisa različitog nivoa i karaktera uređuje oblast zaštite životne sredine. Od propisa koji su samo od posrednog uticaja na pojedina pitanja zaštite životne sredine do onih kojima se direktno uređuju pojedina pravna pitanja zaštite životne sredine.¹¹

Ustavom Republike Srbije (čl. 71 Ustava Republike Srbije, Sl. glasnik RS, br. 98/06) utvrđeno je pravo svakog građanina na zdravu životnu sredinu i punu obaveštenost o njenom stanju.

Vlada Republike Srbije 2010. godine donela je Nacionalni program zaštite životne sredine, na osnovu koga se vrši planiranje i upravljanje zaštitom životne sredine u periodu 2010–2020. godina. Nacionalni program zasnovan je na prethodno donesenom Zakonu o zaštiti životne sredine i predstavlja najvažniji strateški dokument u ovoj oblasti. Ostvarivanje ciljeva iz Nacionalnog programa zaštite životne sredine obezbeđuje se kroz Akcioni plan.

konvencije Ujedinjenih nacija o promeni klime, sa aneksima; Zakon o potvrđivanju Kjoto Protokola uz Okvirnu konvenciju Ujedinjenih nacija o promeni klime; Zakon o potvrđivanju Konvencije o proceni uticaja na životnu sredinu u prekograničnom kontekstu; Zakon o ratifikaciji Protokola uz Konvenciju o prekograničnom zagađivanju vazduha na velike daljine o dugoričnom finansiranju Programa saradnje za praćenje i procenu prekograničnog prenosa zagađujućih materija u vazduhu na velike daljine u Evropi (EMEP); Montrealski protokol o supstancijama koje oštećuju ozonski omotač; Zakon o ratifikaciji Bečke konvencija o zaštiti ozonskog omotača, sa priložima I i II; Zakon o ratifikaciji Konvencije o prekograničnom zagađivanju vazduha na velikim udaljenostima; Uredba o ratifikaciji Konvencije o zaštiti od opasnosti trovanja benzolom; Zakon o ratifikaciji Konvencije o sprečavanju i kontroli profesionalnih rizika prouzrokovanih kancerogenim supstancama i agensima; Zakon o ratifikaciji Konvencije o zaštiti svetske kulturne i prirodne baštine; Zakon o potvrđivanju Evropske konvencije o predelu; Zakon o potvrđivanju Konvencije o dostupnosti informacija, učešću javnosti u donošenju odluka i pravu na pravnu zaštitu u pitanjima životne sredine / tzv. Arhuska konvencija/ - podaci sa sajta Zavoda za zaštitu prirode Srbije.

¹⁰ V. Joldžić, *Ekološko pravo, Opšti i poseban deo*, Savezni sekretarijat za zdravstvo i socijalno staranje, sektor za životnu sredinu, Beograd, 2002, str. 39.

¹¹ D. Todić, V. Vukasović, *Ekološka kriza u svetu i odgovor međunarodne zajednice (izbor najznačajnijih međunarodnih dokumenata i jugoslovenskih propisa)*, Savezni sekretarijat za rad, zdravstvo i socijalno staranje, Sektor za životnu sredinu, Institut za međunarodnu politiku i privredu, Beograd, 2002, str. 83.

Oblast zaštite životne sredine normativno je regulisana većim brojem, zakonskih i podzakonskih akata koji se neposredno ili posredno odnose na životnu sredinu:^{12,13}

¹² Zakon o zaštiti životne sredine ("Sl. glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – dr. zakon, 72/2009 – dr. zakon, 43/2011 – odluka US i 14/2016), Zakon o zaštiti prirode ("Službeni glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr. i 14/2016), Zakon o zaštiti vazduha ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009 i 10/2013), Zakon o strateškoj proceni uticaja na životnu sredinu ("Službeni glasnik RS" br. 135/2004 i 88/2010), Zakon o proceni uticaja na životnu sredinu (Službeni glasnik RS br. 135/2004 i 36/2009), Zakon o integrisanom sprečavanju i kontroli zagađivanja životne sredine ("Službeni glasnik PC", br. 135/04), Zakon o upravljanju otpadom ("Službeni glasnik RS" br. 36/2009 i 88/2010), Zakon o zaštiti od buke u životnoj sredini ("Službeni glasnik RS" br. 36/2009 i 88/2010), Zakon o zaštiti vazduha ("Službeni glasnik RS" br. 36/2009 i 10/2013), Zakon o vodama ("Službeni glasnik RS", br. 30/2010 i 93/2012), Zakon o nacionalnim parkovima ("Službeni glasnik RS", br. 84/2015), Zakon o šumama ("Sl. glasnik RS", br. 30/2010, 93/2012 i 89/2015), Zakon o poljoprivredi i ruralnom razvoju ("Sl. glasnik RS", br. 41/2009 i 10/2013 – dr. zakon), Zakon o zaštiti zemljišta ("Službeni glasnik RS" br. 112/15), Zakon o izmenama Zakona o poljoprivrednom zemljištu ("Službeni glasnik RS" br. 112/15), Zakon o genetički modifikovanim organizmima ("Službeni glasnik RS", br. 41/2009), Zakon o divljači i lovstvu ("Službeni glasnik RS", br. 18/2010), Zakon o dobrobiti životinja ("Službeni glasnik RS", br. 41/2009), Zakon o Prostornom planu Republike Srbije od 2010. do 2020. godine ("Službeni glasnik RS", br. 88/2010), Zakon o planiranju i izgradnji ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009, 81/2009 – ispr., 64/2010 – odluka US, 24/2011, 121/2012, 42/2013 – odluka US, 50/2013 – odluka US, 98/2013 – odluka US, 132/2014 i 145/2014), Zakon o posebnim uslovima za upis prava svojine na objektima izgrađenim bez građevinske dozvole ("Službeni glasnik RS", br. 25/2013), Zakon o državnom premeru i katastru i upisima prava na nepokretnostima ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009, 18/2010, 65/2013, 15/2015 – odluka US i 96/2015), Zakon o turizmu ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 99/2011 – dr. zakon, 93/2012 i 84/2015), Zakon o banjama ("Službeni glasnik RS", br. 80/92), Zakon o kulturi ("Sl. glasnik RS", br. 72/2009 i 13/2016), Zakon o energetici ("Sl. glasnik RS", br. 145/2014), Zakon o efikasnom korišćenju energije ("Službeni glasnik RS", br. 25/2013), Zakon o rudarstvu i geološkim istraživanjima ("Službeni glasnik RS", br. 101/2015).

¹³ Najznančajniji podzakonski akti kojima je pravno regulisana ova oblast su: Uredba o utvrđivanju Liste projekata za koje je obavezna procena uticaja i Liste projekata za koje se može zahtevati procena uticaja na životnu sredinu, ("Službeni glasnik RS" br. 114/2008 od 16.12.2008. godine); Uredba o određivanju aktivnosti čije obavljanje utiče na životnu sredinu, ("Službeni glasnik RS", br. 109/2009 i 8/2010); Pravilnik o sadržini studije o proceni uticaja na životnu sredinu, ("Službeni glasnik RS", br. 69/2005); Pravilnik o postupku javnog uvida, prezentaciji i javnoj raspravi o studiji o proceni uticaja na životnu sredinu, ("Službeni glasnik RS", br. 69/2005); Pravilnik o sadržini zahteva o potrebi procene uticaja i sadržini zahteva za određivanje obima i sadržaja studije o proceni uticaja na životnu sredinu, ("Službeni glasnik RS", br. 69/2005); Pravilnik o uslovima i kriterijumima za izradu analize uticaja objekata i radova na životnu sredinu, ("Službeni glasnik PC", br. 49/01); Pravilnik o postupku sprovođenja objedinjene procedure, ("Službeni glasnik RS" br. 22/2015 i 89/2015; Uredba o ekološkoj mreži, ("Službeni glasnik RS", br. 102/2010 od 30.12.2010); Uredba o režimima zaštite, ("Službeni glasnik RS, br. 31/2012); Uredba o bližim kriterijumima, načinu obračuna i postupku naplate naknade za korišćenje zaštićenog područja, ("Službeni glasnik RS", br. 43/2010); Pravilnik o sadržaju i načinu vođenja registra zaštićenih prirodnih dobara, ("Službeni glasnik RS", br. 81/2010 od 5.11.2010. godine); Pravilnik o kategorizaciji zaštićenih prirodnih dobara,

Krajem 2015. i početkom 2016. godine zbog usvajanja određenog broja međunarodnih ugovora nastala je potreba za usaglašavanjem seta zakona kojima se reguliše oblast zaštite životne sredine. Takođe, i druge okolnosti su nametale donošenje kvalitativno bolje regulisane segmente zaštite životne sredine.

Izmenama i dopunama Zakona o zaštiti prirode ("Sl. glasnik RS", br. 36/2009, 88/2010, 91/2010 – ispr. i 14/2016) precizirane su definicije ekološke mreže, geoparka i objekata geonasleđa. Zakonom su izmenjene i dopunjene odredbe koje se odnose na planove upravljanja zaštićenim područjima i pravima i dužnostima čuvara. Novina je i da čuvari dobijaju status službenog lica. Poseban akcenat je dat na regulisanje ekološke mreže u Srbiji kao jednog od instrumenata kojim se omogućava zaštićenim područjima funkcionalno unapređivanje. Ekološkim mrežama integrišu se ekološki značajna područja, ekološki koridori i zaštitne zone (tamo gde su potrebne).

Izmenjene su i odredbe o uslovima za držanje živih primeraka divljih životinja u zatočeništvu i trgovina strogo zaštićenim i zaštićenim divljim vrstama životinja.¹⁴

Zakonom o nacionalnim parkovima, usvojenim oktobra 2015. godine, osim uređenja ciljeva, vrednosti, površina, granica i režima zaštite, upravljanja i održivog korišćenja nacionalnih parkova na teritoriji Republike Srbije, utvrđuju se i unapređuju rešenja kojima se "jačaju ovlašćenja i odgovornost upravljača nacionalnog parka, bliže se određuje namena sredstava iz pojedinih izvora finansiranja i učvršćuje se sistem ubiranja naknada za korišćenje nacionalnog parka". Zakonom su preciznije definisani režimi zaštite i bolje definišu obaveze upravljača, razvoj i upravljanje Nacionalnim parkovima, pravila ponašanja, politika održivog razvoja i finansiranje Nacionalnih parkova. Zakon propisuje osnivanje Stručnog saveta Nacionalnih parkova, stručnih i konsultativnih tela, koje treba da prate, analiziraju programe i projekte iz oblasti zaštite prirode i održivog korišćenja nacionalnih parkova. Zakonom se predviđa i ustanovljavanje Saveta korisnika Nacionalnih parkova, za koje je propisano da treba da sačinjavaju predstavnici lo-

("Službeni glasnik RS" br. 103/2013); Pravilnik o uslovima koje mora da ispunjava upravljač zaštićenog područja, (Službeni glasnik RS", br. 85/2009 od 19.10.2009. godine); Pravilnik o načinu obeležavanja zaštićenih prirodnih dobara, ("Službeni glasnik RS", br. 30/92, 24/94 i 17/96); Pravilnik o kompenzacijskim merama, ("Službeni glasnik RS", br. 20/2010 od 31.3.2010. godine); Pravilnik o izgledu znaka zaštite prirode, postupku i uslovima za njegovo korišćenje, ("Službeni glasnik RS", br. 87/2013); Pravilnik o proglašenju i zaštiti strogo zaštićenih i zaštićenih divljih vrsta biljaka, životinja i gljiva, ("Službeni glasnik RS", br. 5/2010 i 47/2011); Pravilnik o kriterijumima za izdvajanje tipova staništa, o tipovima staništa, osetljivim, ugroženim, retkim i za zaštitu prioritarnim tipovima staništa i o merama zaštite za njihovo očuvanje, ("Službeni glasnik RS", br. 35/2010 od 26.5.2010) i dr.

¹⁴ Predstavljanje Izmena i dopuna Zakona o zaštiti prirode, Privredna komora Srbije, maj 2015.

kalnih samouprava, organizacija i udruženja čija se aktivnost odvija na području Nacionalnog parka.¹⁵

Do donošenja Zakona o zaštiti zemljišta, monitoringa zemljišta vršio se na osnovu Zakona o zaštiti životne sredine ("Službeni glasnik RS" br.135/04) i Zakona o izmenama i dopunama zakona o zaštiti životne sredine (Službeni glasnik RS" br. 135/2004, 36/2009 član 22, 36/2009 – dr. zakon, 72/2009 – dr. zakon i 43/2011 – odluka US), kao i ciljevima postavljenim u nacionalnim strategijama Nacionalni program zaštite životne sredine ("Službeni glasnik RS" br. 12/10) i Nacionalnoj Strategiji održivog razvoja Republike Srbije ("Službeni glasnik RS" br. 57/08) i Akcionom planu za sprovođenje Strategije održivog razvoja ("Službeni glasnik RS" br. 22/09).¹⁶

Zakonom o zaštiti zemljišta ("Službeni glasnik RS", br. 112/15) prvi put se na celovit način uređuje sistem, planiranja, upravljanja i korišćenja zemljišta, zaštita od zagađenja i degradacije, kao i monitoring, odnosno praćenje stanja i kvaliteta zemljišta.¹⁷

Potreba za optimalnim korišćenjem zemljišta kao prirodnog resursa uslovila je donošenje Zakona o zemljištu, ali i postojanje obaveza Srbije na osnovu međunarodnih dokumenata koje je potpisala (Sporazum o stabilizaciji i pridruživanju između Evropske unije Srbije, Agenda 21, Okvirna konvencija o UN o promeni klime, Konvencija o biološkoj raznovrsnosti, Konvencija o prekograničnim efektima industrijskih udesa). Konvencija UN o suzbijanju dezertifikacije osnovni je međunarodni ugovor o zaštiti zemljišta, kojim se naša zemlja obavezala na uređenje zaštite zemljišta nacionalnim propisima.¹⁸

Zakonom o zaštiti životne sredine uređuje se "integralni sistem zaštite životne sredine kojim se obezbeđuje ostvarivanje prava čoveka na život i razvoj u zdravoj životnoj sredini i uravnotežen odnos privrednog razvoja i životne sredine u Republici Srbiji". Izmenama i dopunama Zakona o zaštiti životne sredine ("Sl. glasnik RS", br. 135/2004, 36/2009, 36/2009 – dr. zakon, 72/2009 – dr. zakon, 43/2011 – odluka US i 14/2016) usklađuje se Zakon sa međunarodnim ugovorima i standardima EU. Najznačajnija izmena odnosi se na stvaranje pravnog osnova za formiranje Zelenog fonda Srbije. U periodu nakon donošenja Zakona o

¹⁵ Zavod za zaštitu prirode Srbije.

¹⁶ *Praćenje stanja zemljišta- Zakonski osnov, ciljevi i indikatori*, Ministarstvo energetike, razvoja i zaštite životne sredine, Agencija za zaštitu životne sredine, Beograd, 2013, str. 11.

¹⁷ *Obrazloženje Zakona o zaštiti zemljišta*

¹⁸ *Obrazloženje Nacrta zakona, Ministarstvo poljoprivrede i zaštite životne sredine, 2015.*

prestanku važenja Zakona o Fondu za zaštitu životne sredine¹⁹ kojim je prestao sa radom Fond za zaštitu životne sredine²⁰ uočena je snažna potreba za budžetskim fondom, kojim bi se omogućila finansiranja priprema, sprovođenja i razvoja programa, projekata i drugih aktivnosti u oblasti očuvanja životne sredine.

Iako su opšte ocene o napretku Srbije posebno u oblasti transpozicije prava Evropske unije povoljne, moramo reći da su izazovi i dalje veliki. Osim pravnih izazova koje donosi permanentno usklađivanje sa zakonodavstvom Evropske unije (jer se nove direktive stalno donose) i implementacije ratifikovanih međunarodnih sporazuma, neophodno je poštiti mere sprovođenja donešenih pravnih normi.

Od čoveka XXI veka, nažalost teško se može očekivati da bude pokretač sopstvenog i duhovnog preobražaja u odnosu na prirodu, zbog toga je sistem pravnih normi koji uređuje ovu oblast ključ u borbi za spas planete. Ipak iskustvo pokazuje da samo pravo nije dovoljno, bez opšte društvene podrške, pre svega kroz sprovođenje zakona, ali i edukaciju i permanentno skretanje pažnje javnosti na ovo sudbonosno pitanje.

MARIO LUKINOVIĆ, LL.D.,
President of the Environmental Protection in Serbia
SVETISLAV MILOVANOVIĆ, LL.D.
Alma Mater Europaea, Srbija

AN OVERVIEW OF THE ENVIRONMENTAL PROTECTION IN SERBIA

Summary

The Environment Protection is a complex issue which is the integration of social and natural environment (animate and inanimate) and sets into more doctrine and discipline. By ratifying the Stabilization and Association Agreement, and the start of negotiations on the Association Agreement, Serbia begins harmonization of national legislation with EU regulations, including environmental protection. The submission of Serbia's application for EU accession was preceded by the adoption of a number of laws in the field of the environment that are significantly harmonizing the existing EU legislation. A variety of positive regulations of different levels and characters regulate

¹⁹ Zakon o prestanku važenja Zakona o Fondu za zaštitu životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 93/2012).

²⁰ Fond je osnovan Zakonom o Fondu za zaštitu životne sredine ("Službeni glasnik RS", br. 72/09 i 101/11).

the protection of the environment. Since the regulations are only indirect effects on individual environmental issues to those that directly regulate certain legal issues of environmental protection. In late 2015 and early 2016 due to the adoption of a number of international treaties there was a need to harmonize a set of laws which regulate environmental protection. Also other circumstances impose better quality decision - regulated segments of environmental protection in Republic of Serbia